

Ο ΒΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ Η ΛΕΗΛΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ

της Φωτεινής Τσαλίκoglou
ψυχολόγου, εγκληματολόγου
Επίκουρης Καθηγήτριας Παντείου

Ο σεξουαλικός βιασμός αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές μορφές βίας κατά των γυναικών. Οι συνέπειες όσων έχουν ζήσει την εμπειρία αυτή είναι δραματικές. Οι ψυχίατροι αναφέρονται σ' ένα σύνδρομο σοκ βιασμού, ικανού να οδηγήσει τις γυναίκες σε ακραίες καταστάσεις ψυχικής αποδιοργάνωσης. Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις θυμάτων που οδηγήθηκαν στην τρέλα ή στην αυτοκτονία. Όλες χρειάζονται ένα μεγάλο χρονικό διάστημα για να επανέλθουν στην προηγούμενη ζωή τους. Ο βιασμός σηματοδοτεί μια ρήξη με την προηγούμενη ζωή. «Τίποτε δεν είναι πια όπως και πριν» έλεγε χαρακτηριστικά ένα θύμα βιασμού.

Μια πλούσια μυθολογία χαλκεύεται γύρω από το φαινόμενο του βιασμού. Μια μυθολογία που περιβάλλει το θέμα αυτό είτε με πέπλα μυστηρίου είτε με απολυτότητες που παγιδεύουν τις πραγματικές του διαστάσεις. Η ίδια η φύση του θέματος ευνοεί την ανάπτυξη μυθοπλαστικών κατασκευών. Είναι ένα θέμα που παραπέμπει σε έντονα ιδεολογικά και συναισθηματικά φορτισμένες έννοιες, όπως είναι οι έννοιες της σεξουαλικότητας, της γυναικείας φύσης, της ανδρικής φύσης, του έρωτα και του θανάτου.

Ο βιασμός συγκεντρώνει δυο βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα που σηματοδοτούν μια ιδιαιτερότητα έναντι άλλων εγκληματικών πράξεων. Κατ' αρχήν είναι το μόνο έγκλημα στον κόσμο όπου το θύμα θεωρείται πιο στιγματισμένο και ατιμασμένο από το δράστη. Επιπλέον, χαρακτηρίζεται από ένα ιδιαίτερα υψηλό αριθμό σκοτεινής εγκληματικότητας. Υπολογίζεται ότι στους εκατό περίπου βιασμούς οι δέκα πέντε με είκοσι θα γίνουν περίπου γνωστοί στην αστυνομία, και από αυτούς ένα πολύ μικρό ποσοστό τελικά θα καταδικασθεί.

Οι λόγοι της μη καταγγελίας συσχετίζονται με το στίγμα που σηματοδοτεί το θύμα βιασμού, την εξάρτηση που συχνά έχει από τον δράστη, καθώς και με τον απαράδεκτο τρόπο που αντιμετωπίζει η δικαιοσύνη την γυναίκα θύμα βιασμού. Η γυναίκα υποβάλλεται σε μια πρόσθετη εξευτελιστική ταλαιπωρία που αρχίζει την στιγμή της καταγγελίας στην αστυνομία, και κορυφώνεται με τη διαδικασία στο ακροατήριο όπου υποβάλλεται σε μια σειρά προσβλητικών ερωτήσεων σχετικά με την ιδιωτική της ζωή. Η αντιμετώπιση αυτή έχει πολύ εύστοχα χαρακτηριστεί ως δεύτερος βιασμός. Πρόκειται για έναν θεσμικά αποδεκτό βιασμό, εξίσου τραυματικό και οδυνηρό με τον πραγματικό.

Τα παραπάνω γνωρίσματα συνέβαλαν, πιστεύω, καθοριστικά στην διαιώνιση της πλούσιας μυθολογίας που αναπτύσσεται γύρω από αυτό το θέμα. Η ίδια η εγκληματολογική θεωρία, όχι μόνον δεν βοήθησε στην απόλεια των μύθων, αλλά, είτε παρήγαγε η ίδια, μέσα από την διατύπωση απλουστευτικών προσεγγίσεων μια νέα μυθολογία, είτε έδωσε επιστημονική κάλυψη στις υπάρχουσες προκαταλήψεις και τα στερεότυπα.

Μπορούμε σχηματικά να χωρίσουμε τις υπάρχουσες θεωρίες για τον βιασμό της παραδοσιακής εγκληματολογίας σε δύο μεγάλες κατηγορίες: Τις ψυχοπαθολογικές, που αναζητούν τα αίτια του βιασμού σε ατομικούς παράγοντες, και τις κοινωνιολογικές που τα αναζητούν στους όρους του κοινωνικού περιβάλλοντος του δράστη.

Οι θεωρίες για τον βιασμό: τα όρια και οι αδυναμίες τους

Οι ψυχοπαθολογικές θεωρίες: Ο μύθος του παθολογισμού

Οι ψυχοπαθολογικές απόψεις υποστηρίζουν ότι ο βιαστής είναι ένα ψυχικά διαταραγμένο άτομο. Η συμπεριφορά του θεωρείται έκφραση είτε νευρωτικής είτε ψυχοπαθητικής είτε και σχιζοφρενικής σύμπτωματολογίας. Σύμφωνα με τα πορίσματα μιας ψυχιατρικής έρευνας στις φυλακές υψηλής ασφαλείας του Sing sing, το 70% των βιαστών πάσχουν από σχιζοφρένεια.

Όλοι οι ερευνητές που υιοθετούν την ψυχοπαθολογική άποψη αποδέχονται την ύπαρξη, στην προσωπικότητα του βιαστή, ειδικών γνωρισμάτων ικανών να τον διαφοροποιήσουν από άλλους εγκληματίες. Ωστόσο, πλήρης διαφωνία επικρατεί ως προς το ειδικό αυτό γνώρισμα της προσωπικότητας. Μια αξιοσημείωτη πολυμορφία ψυχοσυναισθηματικών διαταραχών έχει θεωρηθεί υπεύθυνη για τον βιασμό.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια έχει υποστηριχθεί ότι ο βιαστής:

— Πάσχει από ένα απωθημένο σύμπλεγμα ευνουχισμού ή σεξουαλικής ανεπάρκειας, που αναγκάζεται να μεταμφιεστεί μέσα από μια επιθετική σεξουαλική συμπεριφορά.

— Πάσχει από ενδοχυψικές συγκρούσεις, εσωτερική δυσαρμονία και κοινωνική απομόνωση.

— Έχει λανθάνουσες ομοφυλόφυλες τάσεις που συγκαλύπτει αναπτύσσοντας βίαιες συμπεριφορές εναντίον των γυναικών.

— Υπήρξε ο ίδιος θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης στη διάρκεια της παιδικής του ηλικίας από τη μητέρα του, της οποίας η συμπεριφορά απέναντί του ήταν ταυτόχρονα σκληρή και ερωτική.

Παρά τις διαφοροποιήσεις τους οι θέσεις αυτές συγκλίνουν στην αποδοχή της υπόθεσης του παθολογισμού του δράστη. Ποιά είναι όμως η ερμηνευτική ισχύ της υπόθεσης αυτής; Πόση εγκυρότητα και αξιοπιστία έχει;

Τα παραπάνω γνωρίσματα που υποτίθεται ότι στοιχειοθετούν την ιδιαίτερη προσωπικότητα του βιαστή, στην πραγματικότητα μπορούν να αποτελέσουν γνωρίσματα της προσωπικότητας ενός οποιουδήποτε άλλου τύπου εγκληματία, ή ακόμη ενός ατόμου που δεν έχει ποτέ καταδικασθεί. Σε καμμία περίπτωση δεν αποτελούν ιδιόζοντα χαρακτηριστικά του βιαστή. Δεν συγκροτούν δηλαδή ένα ειδικό ψυχολογικό προφίλ του βιαστή. Αντίθετα, το συμπέρασμα που συνάγεται από την πολυμορφία των ψυχοπαθολογικών προσεγγίσεων είναι ότι δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο ψυχολογικό προφίλ του βιαστή.

Το μεγαλύτερο όμως επιστημολογικό σφάλμα της ψυχοπαθολογικής θεώρησης είναι η γενίκευση των συμπερασμάτων μιας εξαιρετικά μικρής ομάδας καταδικασμένων βιαστών στο σύνολο των βιαστών. Πρόκειται για μια παραπλανητική καταχρηστική γενίκευση.

Η χαοτική διαφορά που χωρίζει τον αριθμό των βιασμών που διαπράττονται, από εκείνον που δηλώνεται στην αστυνομία και τελικά καταδικάζεται, είναι τέτοια, ώστε να επιτρέπει στον μέσο βιαστή να παραμένει μη επισημασμένος και αστιγματίστος. Η μικρή ομάδα των καταδικασμένων βιαστών κάθε άλλο παρά αντιπροσωπευτική είναι του συνόλου των βιαστών. Δεν αποτελεί ένα τυχαίο δείγμα βιαστών αλλά το αποτέλεσμα μιας αυστηρής διαδικασίας επιλογής και φιλτραρίσματος των μηχανισμών της επίσημης κοινωνικής αντίδρασης.

Οι θυματολογικές έρευνες είναι εδώ αποκαλυπτικές: Φανερώνουν με σαφήνεια ότι ο μέσος βιαστής δεν ανταποκρίνεται καθόλου στην εικόνα του ψυχοπαθή περιθωριακού εγκληματία. Αντίθετα, όπως προκύπτει, υπάρχει ένας σημαντικά υψηλός αριθμός μη σημασμένων βιαστών, που ανήκει στην κατηγορία των «φυσιολογικών ευυπόληπτων» πολιτών. Επισημαίνεται ακόμη ότι οι περισσότεροι βιασμοί δεν γίνονται το βράδυ από άγνωστα πρόσωπα αλλά στη διάρκεια της ημέρας από γνωστά στο θύμα άτομα.

Η κυριότερη συνέπεια της ψυχοπαθολογικής άποψης είναι να συσκοτίζεται το γεγονός ότι ο βιασμός συνιστά παράλληλα και ένα κοινωνικό φαινόμενο που αντλεί τη σημασία του από ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο.

Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις:

Η διαιώνιση του μύθου του παθολογισμού

Διευρύνοντας τους ορίζοντες προβληματισμού τους πέραν των ατομικών θεωρήσεων, οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις αναζητούν τα αίτια του βιασμού στους όρους του κοινωνικού περιβάλλοντος του δράστη. Δεν είναι το άτομο που ενοχοποιείται εδώ αλλά οι συνθήκες του περιβάλλοντος. Ωστόσο η κοινωνική αυτή δυσλειτουργία χρησιμοποιείται μόνον σαν επεξηγηματικός παράγοντας για την ατομική και πάλι παθολογία. Ο ενδοψυχικός ντετερμινισμός αντικαθίσταται εδώ από έναν κοινωνικό ντετερμινισμό, και ο βιαστής από ιδιότυπη βιολογική ή ψυχολογική περίπτωση γίνεται ιδιότυπη «κοινωνική περίπτωση».

Η θεωρία του υποπολιτισμού της βίας.

Μια από τις πιο διαδεδομένες θεωρίες είναι εκείνη που συναρτά τον βιασμό με τον υπο-πολιτισμό βίας. Βασικός εμπνευστής της υπήρξε ο Wolfgang, που την εφάρμοσε αρχικά στην μελέτη της ανθρωποκτονίας στην Αμερική. Στη συνέχεια η θεωρία αυτή χρησιμοποιήθηκε από τον Ammir ως ερμηνευτικό σχήμα του βιασμού.

Μέσα στα πλαίσια της θεωρίας αυτής ο βιασμός εκπηγάει από έναν υποπολιτισμό, χαρακτηριστικό των πιο χαμηλών κοινωνικο-οικονομικών τάξεων. Η μειονεξία εξαθλιωμένων κοινωνικά ομάδων όπως είναι π.χ. οι Νέγροι της Αμερικής, ωθεί τα άτομα αυτά στην σεξουαλική επίθεση. Στόχος δεν είναι το sex, αλλά η πρόσκτηση, μέσα από την σεξουαλική επίθεση, του κύρους και του γοήτρου που λείπουν. Εμπειρική θεμελίωση στην άποψη αυτή προσφέρει το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από τις επίσημες στατιστικές, ο συντριπτικά μεγάλος αριθμός των καταδικασμένων βιαστών ανήκει στις χαμηλότερες κοινωνικά τάξεις.

Βασικές ωστόσο αδυναμίες πλήττουν την εγκυρότητα και την αξιολογία της άποψης αυτής:

— Κατ' αρχήν αδυνατεί ν' απαντήσει γιατί ορισμένα μόνον από τα άτομα που δέχονται τους στερεοτικούς ταξικούς προσδιορισμούς καταφεύγουν στον βιασμό. Το συγκρουσιακό πλαίσιο είναι κοινό για όλους, η επιλογή όμως της βίας είναι προσωπική. Από τί προσδιορίζεται η επιλογή π.χ. της βίας και όχι της συμμόρφωσης ή της εξουδετέρωσης; Είναι ένα θεμελιακό ερώτημα που μένει αναπάντητο.

— Η υπερ-εκπροσώπηση των χαμηλών κοινωνικο-οικονομικών τάξεων στις επίσημες στατιστικές δεν απηχεί μια πραγματικότητα, αλλά μια θεσμική προβολή της πραγματικότητας. Τα άτομα των υποβαθμισμένων κοινωνικά τάξεων είναι περισσότερο ορατά στις κατα-

δικτικές αρχές, στο βαθμό που ανταποκρίνονται στο στερεότυπο του εγκληματία. Υπάρχει ένα κυρίαρχο στερεότυπο που θέλει τον εγκληματία φτωχό, αμόρφωτο, άνεργο, νεαρής ηλικίας, με αποτέλεσμα τα γνωρίσματα αυτά να αποτελούν παράγοντες ευκολότερης ανακάλυψης και σύλληψης από την αστυνομία. Πράγμα που φυσικά δεν συμβαίνει με την εγκληματικότητα της άρχουσας τάξης (βλέπε τους εγκληματίες του «Λευκού περιλαίμιου» σύμφωνα με την ορολογία του Sutherland).

Οι άνδρες των μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων δεν διαπράττουν λιγότερους βιασμούς, αλλά προστατεύονται περισσότερο από δικαστικές διώξεις, όπως ανάγλυφα προκύπτει από όσες θυματολογικές έρευνες έχουν γίνει πάνω σ' αυτό το θέμα. Εξάλλου, πλατιά διαδεδομένος είναι ο σεξουαλικός καταναγκασμός από τον εργοδότη στα πλαίσια της γυναικείας απασχόλησης. Ένα φαινόμενο όμως που συγκαλύπτεται μέσα από μια έντονη συνωμοσία σιωπής. Η οικονομική εξάρτηση, η απειλή της απόλυσης, καθιστά τις γυναίκες των εργαζόμενων τάξεων πιο τρωτές στον βιασμό, και παράλληλα πιο διστακτικές στην καταγγελία του.

Το μεγαλύτερο επιστημολογικό σφάλμα που χαρακτηρίζει οτιδήποτε γράφεται για τον βιασμό είναι η εξομείωση του τυπικού βιαστή με τον καταγεγραμμένο από την αστυνομία βιαστή. Η τάση αυτή κάνει αδύνατη την έρευνα για τις αληθινές αιτίες του βιασμού.

Η κοινωνική αντίδραση στον βιασμό

Πιστεύω ότι οι πραγματικές αιτίες του βιασμού φωτίζονται σημαντικά μέσα από τη διερεύνηση της κοινωνικής αντίδρασης.

Υπάρχει μια κυρίαρχη στάση απέναντι στον βιασμό που θα την χαρακτηρίζα ως «κουλτούρα ανοχής» του. Στο επίκεντρό της βρίσκονται δύο βασικοί μύθοι που λειτουργούν ως νομιμοποιητικοί μηχανισμοί. Ο ένας αφορά στην μαζοχιστική απόλαυση του βιασμού από τη γυναίκα, ο άλλος στην ισχυρή βιολογική παρόρμηση του άνδρα για σεξ.

Βασικό γνώρισμα και των δύο μύθων είναι η επίκληση της γυναικείας ή ανδρικής «φύσης» ως εκλογικευτικής βάσης για μια σεξιστική διαμόρφωση της πραγματικότητας.

Ο μύθος της μαζοχιστικής γυναικείας φύσης

Η γυναίκα μέσα από αυτόν τον μύθο προβάλλει όχι απλώς σαν ένας δούλος, αλλά σαν ένας δούλος που επιπλέον επιθυμεί την δουλεία του. Γίνεται επίκληση στην ίδια τη γυναικεία επιθυμία για την δικαιολόγηση της βίας που η ίδια υφίσταται.

Επιστημονική κάλυψη της θεώρησης αυτής προσέφερε η ψυχαναλυτική θεωρία του Freud. Το 1924 σ' ένα άρθρο του γύρω από το πρόβλημα του μαζοχισμού, ο Freud θα υποστηρίξει το δόγμα ότι οι γυναίκες είναι από τη φύση τους μαζοχίστριες, και αναζητούν την απόλαυση του πόνου. Ο μαζοχισμός, συνιστά έκφραση της ψυχοσεξουαλικής γενετήσιας γυναικείας ωριμότητας. Στη συνέχεια, η Helen Deutsch στο βιβλίο της «Η ψυχολογία της γυναίκας» θα υποστηρίξει ότι ο μαζοχισμός είναι ένα συστατικό στοιχείο της γυναικείας φύσης, προϋπόθεση της ίδιας της ερωτικής απόλαυσης.

Η απλουστευτική μεταφορά των απόψεων αυτών, σε συνδυασμό με μία αβασάνιστη αποδοχή των φροϋδικών θέσεων, οδήγησε στην εδραίωση της αντίληψης του βιασμού ως ενδόμυχα επιθυμητού από την γυναίκα.

Πόσο όμως πράγματι ισχύει η άποψη που υποστηρίζει ότι η γυναίκα δεν μπορεί να επιθυμεί τον βιασμό τη στιγμή που αυτός συνυφάνεται με τόσο καταστροφικές για την ίδια συνέπειες;

Ο μαζοχισμός όμως μοιάζει πράγματι να προσδιορίζει ως ένα βαθμό τη γυναίκα. Συχνά διαπιστώνεται από τη μεριά της γυναίκας, μια παθητική αποδοχή οδυνηρών καταστάσεων. Μια διαιώνιση π.χ. ερωτικών ή συζυγικών σχέσεων που εξευτελίζουν πλήρως την αξιοπρέπειά της, σχέσεων που ισοδυναμούν με την καταράκωση της

προσωπικότητας και του αυτο-σεβασμού, σχέσεων που σηματοδοτούν έναν αργό καθημερινό θάνατο.

Είναι πράγματι αλήθεια ότι η γυναικεία συμπεριφορά κάποτε προσδιορίζεται από μια επιθυμία αυτοκαταστροφής. Και η αυτοκτονία δεν είναι η μόνη έκφραση της επιθυμίας αυτής. Η επιθετικότητα στη γυναίκα, πιο συχνά απ' ό,τι στον άνδρα, παίρνει μια εσωτερικευμένη μορφή, στρέφεται στον ίδιο της τον εαυτό. Για παράδειγμα στον γυναικείο πληθυσμό υπερτερούν κατά πολύ οι καταθλίψεις, ενώ η αντικοινωνική συμπεριφορά εμφανίζεται αισθητά μειωμένη, σε σχέση με τον ανδρικό πληθυσμό.

Το ερώτημα όμως που γεννιέται είναι αν αυτή η παραδοξολογία, όπως την ονομάζω, της γυναικείας επιθυμίας, είναι αμετάκλητα συνυφασμένη με τη γυναικεία φύση. Η αν αντίθετα, δεν αποτελεί (όπως και πιστεύω), μια κοινωνικοποιημένη μορφή εκμαθημένης ψυχικής οργάνωσης, που εξωθεί την γυναίκα να εσωτερικεύει το στερεότυπο ενός παθητικού αντικειμένου. Με τον τρόπο αυτό δεν προδίδει τις συλλογικές προσδοκίες του περίγυρου της που την βομβαρδίζει από τη στιγμή της γέννησής της με συγκεκριμένα μηνύματα. Ενός περίγυρου που της υπενθυμίζει συνεχώς τις συντεταγμένες της ταυτότητάς της: Το γεγονός ότι πρέπει να υποφέρει παρά να ενεργεί, να υφίσταται παρά να πράττει, να αντιδρά παρά να δρά.

Ο μύθος της ισχυρής βιολογικής ανδρικής παρόρμησης

Υπάρχει μια πλατεία διαδεδομένη άποψη σύμφωνα με την οποία ο άνδρας χαρακτηρίζεται από ισχυρότατες βιολογικές σεξουαλικές επιθυμίες, που έχουν ανάγκη άμεσης ικανοποίησης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ο βιασμός προβάλλει σαν ένα είδος «φυσικής», «νομοτελειακής» εκτόνωσης μιας επείγουσας βιολογικής ανάγκης. Συνακόλουθα, ο βιαστής προβάλλει σαν ένα είδος υπερ-αρσενικού, που συνοψίζει την ιδιαιτερότητα του ανδρικού του φύλου: το αδάσαστο και το ασυγκράτητο των ορμών του.

Κι εδώ αξίζει ν' αναφέρουμε την μεγάλη εκτίμηση, το κύρος και τη δύναμη που συχνά απολαμβάνει ο βιαστής στην ιεραρχικά δομημένη μικροκοινωνία της φυλακής.

Η επιστημονική όμως έρευνα έρχεται να καταρρίψει το μύθο του ασυγκράτητου άνδρα βιαστή. Σε μια από τις πιο έγκυρες στο θέμα αυτό έρευνες, ο Ammir επισημαίνει ότι το 70% των βιασμών έχει επιμελώς προσχεδιαστεί. (Ο προσχεδιασμός στους ομαδικούς βιασμούς φτάνει το 90%). Το γεγονός όμως αυτό πλήττει καίρια τον μύθο της ανδρικής βιολογικής παρόρμησης.

Η ανάλυση της συμπεριφοράς του βιαστή υποδηλώνει ότι στόχος του δεν είναι η σεξουαλική απόλαυση αλλά η υποταγή, ο εξευτελισμός, η ταπείνωση της γυναίκας. Γι' αυτό και η σκληρότητα, η εχθρότητα, η βιαιότητα εκφράζονται σ' ένα πολύ μεγαλύτερο βαθμό από αυτό που χρειάζεται για να αποσπασθεί η συγκατάθεση του θύματος. Πίσω από την συμπεριφορά αυτή ελλοχεύει μια αναμφισβήτητη πρόθεση εξευτελιστικής κυριαρχίας, που προβάλλει ανάγλυφα και μέσα από την παγιωμένη συνήθεια των στρατευμάτων να βιάζουν με φρικτό τρόπο τις γυναίκες της κατεχόμενης και εχθρικής χώρας.

Μέσα από την παραπάνω συλλογιστική, ο βιασμός λειτουργεί σαν μια συμβολική πράξη επικυριαρχίας του άνδρα μέσα από την ταπεινωτική υποταγή της γυναίκας. Με τον τρόπο αυτό ορισμένα ψυχολογικά ανίσχυρα και μειονεκτικά άτομα προσπαθούν ν' αποκτήσουν την αίσθηση, ή μάλλον την ψευδαίσθηση, ενός απόλυτου ελέγχου πάνω σε κάποιον άλλον.

Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η επιθετική καταστροφή του θύματος γίνεται όρος ύπαρξης για τον βιαστή, ένας απεγνωσμένος όρος ύπαρξης για να νοιώσει ο ίδιος ισχυρός, πράγμα που αδυνατεί να πετύχει με άλλα μέσα.

Μια κουλτούρα ανοχής στο βιασμό

Σημασία όμως έχει να τονισθεί το γεγονός ότι η ίδια η κοινωνία νομιμοποιεί ως ένα βαθμό τον βιασμό. Υπάρχει μια θεσμικά αποδεκτή ανδρική βία, όπως υπάρχει και μια θεσμικά αποδεκτή θυματοποίηση της γυναίκας. Μια αναγωγή και συρρίκνυσή της σε αντικείμενο που κατέχουμε και το χρησιμοποιούμε κατά βούληση, είτε ως αντικείμενο διακόσμησης, είτε ως αντικείμενο καταστροφής. Η πορνογραφία ή ο θεσμός της πορνείας δεν αποτελούν παρά ενδεικτικές εκφάνσεις της θεσμικά αποδεκτής αυτής τάξης των πραγμάτων.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια θα μπορούσα να υποστηρίξω ότι ο βιασμός δεν αποτελεί ποιοτική αλλά ποσοτική απόκλιση. Οριακή έκφραση μιας αποδεκτής κοινωνικά συμπεριφοράς, μιας συμπεριφοράς που εντάσσεται σ' ένα ευρύτερο σύστημα κοινωνικού ελέγχου της γυναίκας. Το φαινόμενο του βιασμού δεν μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να γίνει αντικείμενο ανάλυσης αν δεν γίνει κατανοητό το γεγονός αυτό, αν δεν γίνει κατανοητό ότι στις συλλογικές αναπαραστάσεις κυριαρχεί η εικόνα ενός επιθετικού, ορμητικού άνδρα, που δικαιώνει τις προδιαγραφές του φύλου του, καθώς επίσης και η εικόνα μιας παθητικής, άβουλης γυναίκας, που αντίστοιχα δικαιώνει τις προδιαγραφές του δικού της φύλου.

Πρόκειται για δύο συστατικά γνωρίσματα που συγκροτούν, κατά τη γνώμη μου, μια ιδεολογία βίας, ενισχύοντας μια μαζική ψυχολογία βιασμού. Μια ιδεολογία που προσφέρει δεκανίκια πλασματικής δύναμης στον άνδρα, δεκανίκια εφesusχαστικής, όσο και πλασματικής αδυναμίας στη γυναίκα. Χωρίς αναφορά στην ιδεολογία αυτή οποιαδήποτε προσέγγιση του προβλήματος αυτού θα είναι καταδικασμένη στην παραποίηση και την καθυσυρρακτική απλοποίηση.

Δεν είναι όμως με όρους δύναμης και υπεροχής που επιλύεται το ζήτημα των ανθρώπινων σχέσεων μας, αλλά με όρους συντροφικότητας και αμοιβαιότητας, από άτομα, άνδρες και γυναίκες που δεν θα αισθάνονται απειλημένοι ο ένας από τον άλλον, που δεν θα χρειάζεται ν' απαλύνουν την αγωνία και την ανασφάλεια μέσα από την επιθετικότητα και τη βία.

Η καταγγελία των μύθων με τους οποίους ζήσαμε και μεγαλώσαμε είναι ίσως ένα πρώτο βήμα. Ακόμη κι' αν αυτό φαίνεται εξαιρετικά δύσκολο, ακόμη κι' αν είναι αλήθεια, όπως λέει ο Ελύτης, ότι οι φανταστικές αλήθειες φθείρονται πιο δύσκολα από τις πραγματικές, αξίζει τον κόπο να το επιχειρήσουμε. Το αντάλλαγμα είναι πραγματικά πολύτιμο. Είναι η ίδια η υπόθεση της ζωής...

Βιβλιογραφία

- **A. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Η. Δασκαλάκης, Α. Μηνιάτη, Ρ. Λάμψα:** Έρευνα: Η βία κατά των γυναικών. «Ο αγώνας της γυναίκας» τεύχος 5, 1980.
- **A. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου:** Βιασμός: Η φεμινιστική άποψη ενός εγκλήματος «Τα Νέα» 3.3.1985.
- **M. Ammir,** Patterns in Forcible Rape, 1971.
- **S. Brownmiller,** Le Viol, 1976.
- **M. Cohen,** κλ. "The Psychology of Rapists", Seminar in Psychiatry 3, 1971.
- **S. Griffin,** "Rape: The All American Crime", Ramparts 10, 1971.
- **N. Groth** κλ. iiPape: Πορσερ, Άγγερ ανδ Σεχθαλιτιuii Αμερικαν Ξο-θρναλ οφ Πουσηιατρου, 134, 1977.
- **N. Groth,** "Men Who Rape", 1981.
- **C. Smart,** "Women, Crime and Criminology: A Feminist Critique", 1976.
- **A. and K. Thompson,** "Against Rape", 1974.
- **D. West** κλ. Understanding Sexual Attacks, 1978.